

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

Апалькова Інна Сергіївна,

*к. ю. н., асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВИ — УЧАСНИЦІ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

На Верховний Суд України покладено одну найбільшу відповідальність, а саме бути гарантом дотримання прав і свобод людини.

Відповідно до ч. 3 ст. 355 ЦПК України, підставою про перегляд судових рішень Верховним Судом України є встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Як правило, йдеться про ухвалення рішення проти України Європейським Судом з прав людини. Питання порядку застосування українськими судами положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, практики Європейського Суду з прав людини та виконання на території України його рішень досить жваво дискутуються в науковій літературі [1, с. 18–24; 2, с. 140–142; 3, с. 41–46; 4, с. 4–18; 5, с. 53–56; 6, с. 110; 7, с. 96–106].

Особливою та складною проблемою в питаннях застосування українськими судами практики Європейського суду з прав людини є відповідні процедури та правові підстави. Механізм включає два способи:

— перший — це безпосереднє застосування практики Європейського суду, що обмежується нормами Конвенції та рішеннями Суду, прийнятими щодо України;

— другий — суди використовують в судовій практиці правові позиції Європейського суду.

У цьому механізмі особлива роль належить Верховному Суду України, який не лише має застосовувати практику Європейського суду (як і решта національних судів), а й безпосередньо бере участь у процедурі виконання рішень Європейського Суду [8, с. 5].

Треба зазначити, що для особи-завника рішення Європейського Суду з прав людини можуть набувати лише тоді, коли держава-відповідач, яка допустила порушення її прав та основоположних свобод реалізує приписи Європейського Суду через уповноваженні державні органи. Під час виконання таких рішень можуть бути задіяні всі гілки державної влади.

Згідно з п. 1 ст. 46 Конвенції про захист прав людини і основопо-

ложних свобод Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, де вони є сторонами. Порядок виконання рішень в Україні визначається Законом України від 23.02.2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Даний закон передбачає правила виплати громадянину, на користь якого ухвалено рішення Європейського Суду з прав людини відшкодування; порядок вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; порядок вжиття заходів загального характеру.

Органом, який відповідає за забезпечення представництва України в Європейському суду з прав людини та регулювання виконання його рішень є Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини. На державу-відповідача покладено зобов'язання дати певний результат, а особливо на Верховний Суд України, який повинен застосовувати закон таким чином, щоб це були спільні рішення винесеними Європейським Судом з прав людини.

Варто лише пам'ятати, що Верховний Суд України переглядає судові рішення з підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом лише у випадку, якщо у рішенні міжнародної судової установи встановлено порушення Україною міжнародних зобов'язань. Якщо ж таких порушень не виявлено, то відсутня і підстава для перегляду.

Л і т е р а т у р а

1. Куц Г. Застосування норм Європейської конвенції та прецедентної практики Європейського суду з прав людини судами України // Право України. — 2002. — № 2. — С. 18–24.

2. Мармазов В. Принцип *stare decisis* та динамічність практики Європейського суду з прав людини // Право України. — 2003. — № 2. — С. 140–142.

3. Середа Т. М. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування // Вісник Вищої ради юстиції. — 2013. — № 1 (13). — С. 134–140.

4. Литвин В. М. Європейська конвенція з прав людини: уроки і перспективи // Право України. — 2010. — № 10. — С. 4–18.

5. Паліюк В. П. Рішення Європейського суду з прав людини і практика розгляду цивільних справ судами України // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 2. — С. 53–56.

6. Паліюк В. П. Особливості застосування судами України конвенції про захист прав людини та основних свобод: (навч.-практ. посіб.) / В. П. Паліюк. — Миколаїв: Атол, 2003. — 129 с.

7. Шевчук С. В. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного ук-

раїнського праворозуміння // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення. Коментарі. — 1999. — № 2. — С. 96–106.

8. Онопенко В. В. Механізм захисту прав людини в Україні потребує істотного вдосконалення // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 7 (131). — С. 4–7.

Журило Сергій Сергійович,

*к. ю. н., ст. викладач кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПИТАННЯ УСИНОВЛЕННЯ В РІШЕННЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Чинне законодавство України забороняє усиновлення дітей парами гомосексуальної орієнтації (ч. 3 ст. 211 СК України). Традиційно прийнята і визнана суспільством модель виховання дитини в сім'ї передбачає наявність двох батьків різної статі, які є особами гетеросексуальної орієнтації і перебувають у зареєстрованому шлюбі або фактичних шлюбних відносинах, або одного з батьків, що також є особою гетеросексуальної орієнтації.

Передача дитини — громадянина України на виховання особам гомосексуальної орієнтації суперечить звичаям і традиціям, що склалися в нашій країні і не відповідає інтересам і потребам дитини з точки зору його психічного і морального розвитку, максимального захисту інтересів усиновлюваної дитини. Послідовне відстоювання цієї точки зору особливо актуально в світлі законодавчого закріплення одностатевих шлюбів, які отримали статус «сімейного партнерства» в Нідерландах, Іспанії та Франції.

Право на батьківство — це природне, невід'ємне право особи стати батьком (матір'ю) дитини та володіти правами й обов'язками щодо неї. Однак, це право часто потребує захисту, в тому числі, судового. На сьогодні одним із найефективніших способів захисту прав людини є звернення до Європейського суду з прав людини.

Але, коли ми говоримо про захист права на батьківство в Європейському суді з прав людини (далі – Суд), слід виходити із гарантованого ст. 8 Конвенції про захист прав та основоположних свобод (далі – Конвенція) права на повагу до приватного та сімейного життя.

Аналіз рішень Суду з даного питання говорить про наявність проблеми неоднакового застосування зазначених норм, які стосуються, зокрема, і права особи бути батьком (в тому числі шляхом усиновлення).